

Prehľad výsledkov

XXXVII.

Východoslovenský tábor ochrancov prírody

XXXVII.
Východoslovenský tábor ochrancov prírody
s medzinárodnou účasťou

Pod Bokšovom, Malá –Veľká Lodina

27. júl – 2. august 2013

Vyhlasovateľ: Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

Hlavný organizátori: ZO SZOPK Trebišov
Mestské lesy Košice, a.s.
OÚŽP Košice
Obec Malá Lodina
Obec Veľká Lodina

Spoluorganizátori: Mesto Košice
ŠOP SR, Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove
OÚŽP Košice okolie

Prípravný výbor:

Ing. Milan Murín
Mgr. Kristína Voralová
Mgr. Silvia Mátéová
Mgr. Danko Kostúrová
Ing. Tibor Róth
Ing. Miroslav Tököly
Ing. Eva Mižáková
Ing. Jozef Kvokačka
Ing. Oliver Kováč

Ing. Adriana Fečková
Tomáš Hubert
Ing. Dušan Kováč
Ing. Marta Hrešová
Milan Chudý
Ing. Oľga Kormošová
Ivan Zuščák
Kornélia Štefanovičová
Ing. Adrián Weiszer

Radovan Franko
Ing. Martin Matúš
Ing. Roman Trojčák
Ing. Anton Paločko

Táborová rada:

Vedúca TOP: Mgr. Kristína Voralová
Náčelníci: odborný (NOS - TOP) - Ing. Marta Hrešová
organizačno-prevádzkový (NOP-TOP) – Ing. Martin Telepčák a
vedúci odborných sekcií

Poslanie:

Prehliť poznatky o prírodných hodnotách územia, zoznámiť sa s problematikou jeho ochrany, so zámerom navrhnuť preventívne i nápravné riešenia na zveľadenie ochrany fauny a flóry a prehliť spoluprácu medzi SZOPK, ŠOP SR a úradmi ŽP.

Východoslovenský tábor ochrancov prírody 2013 sa uskutočnil pod záštitou ministra ŽP SR Ing. Petra Žigu, PhD a primátora mesta Košice MUDr. Richarda Rašiho, PhD., MPH.

ÚVODNÉ SLOVO DO ZBORNÍKA

A

ZÁVEREČNÉ SLOVÁ K ÚČASTNÍKOM VS TOP – OV, PRIATEĽOM A ČLENOM SZOPK

Tento 37. VS TOP bol v niekoľkých smeroch výnimočný. Bol to tábor lokalizovaný v blízkosti metropoly východného Slovenska – Košíc. Na pravom brehu najväčšej rieky východného Slovenska- Hornád. Dosiaľ sme ešte nemali, aby tábor bol umiestnený na rozmedzí katastrálnych území dvoch obcí Malej a Veľkej Lodiny. Preto aj pozvánka znela: „Pod Bokšovom – Malá a Veľká Lodina“. Kým stanový tábor bol na lúke v chotári Veľkej Lodiny, tak ubytovanie, bufet, prístup k vode, otvorenie a záver tábora a mnohé večerné činnosti sa diali na území katastra obce Malá Lodina, patriacom Ubytovaciemu zariadeniu „Bokšov Lodina“. Výnimočným bol aj fakt, že tábor bol lokalizovaný asi 1000 m pod vodným dielom Ružín. Aktivity podujatia zasahovali do priľahlého okolia Mestských lesov Košice a.s.. Odborné sekcie pracovali na konkretizovaných cieľoch vo vybraných lokalitách geografického celku Čierna Hora. Toto územie je prírodnoochránársky veľmi cenné, napriek tomu, že je v blízkosti druhého najväčšieho mesta Slovenska. Z hľadiska zákona o ochrane prírody a krajiny je zaradené ako územie európskeho významu „Stredné pohornádie“, kde na pomerne rozlohou malom území je po oboch stranách rieky Hornád lokalizovaných 5 národných prírodných rezervácií Bokšov, Bujanovské dubiny, Humenec, Sivec a Vozárska. Trochu južnejšie aj prírodná rezervácia Vysoký vrch. Toto sú atribúty výnimočnosti tohto podujatia.

Určite to bol veľmi úspešný tábor. Rovnako z hľadiska početnosti účastníkov (327 účastníkov), ako aj z hľadiska jeho organizačného zabezpečenia a odborného pôsobenia. Konštatovali sme to aj na hodnotiacom stretnutí. Určené ciele v oblasti inventarizácie vytipovaných lokalít sa podarilo splniť. Nezanedbateľná bola aj pomoc obciam Malá a Veľká Lodina pri zvyšovaní environmentálneho povedomia obyvateľov a praktickou činnosťou prispeli účastníci TOP-u v smere vylepšenia životného prostredia obce a regiónu. Zanechali sme tu stopu nášho enviro - snaženia, čo viackrát konštatovali aj obaja starostovia obcí.

Teraz to, na čo som sa odhodlával niekoľko rokov!

Týmto 37. ročníkom VS TOP, ukončujem v celom rozsahu svoje pôsobenie na príprave, organizačných a realizačných prácach východoslovenských táborov ochrancov prírody. Myslím a som presvedčený, že na toto moje rozhodnutie je najvyšší čas. Odkladal som to z roka na rok a vedel som, že len prestrihnutím „pupočnej šnúry“ môže „moje dieťa“ ísť svojou cestou. Je dosť mladých ľudí, ktorí boli zapojení do príprav predchádzajúcich ročníkov VS TOP a vedia realizovať kroky uvedené v tzv. „Kuchárke...“. Je tu 73 dobre známych bodov, ktoré treba naplniť počas cca piatich stretnutí prípravných výborov, aby mohol byť úspešne uskutočnený VS TOP a realizovaný jeho bezkolízny priebeh. Prihovám sa za dodržanie základných princípov, ktoré platili a boli charakteristické pre VS TOP, navyše overené rokmi skúseností. Možno ich vymedziť nasledovne:

1. Dobrý výber lokality pre táborisko. Najvhodnejšie je hľadať lokalitu už na jeseň v roku pred jeho konaním, nakoľko mnohokrát jar pri veľkom snehu neumožní ten vhodný priestor nájsť.
2. Mať podchytených starostov príslušných obcí, miestnu štátnu správu, príslušnú ŠOP SR a miestnych činovníkov.
3. Nájsť vhodných sponzorov tohto podujatia a zachovať si v priazni stabilných každoročných sponzorov VS TOP.
4. Dobrá organizácia vedenia TOP cez výber zástupcov do Prípravného výboru s následným prechodom do Táborovej rady. S tým spojený výber vhodných náčelníkov pre odbornú činnosť a organizačnú činnosť tzv. - NOP (náčelník organizačno-

prevádzkový) - NOS (náčelník odborného-sekciového). Vždy sa to oplátiť, keďže pri takej účasti ako je na VS TOP, ukázali viacero skúseností, že jeden náčelník to zvládne len s veľkými ťažkosťami.

5. Zachovať odbornosť cez dobre zostavené odborné sekcie, pokryté vedením uznávaných odborníkov s výsledným efektom – zborník odborných výsledkov.
6. V poslednom rade zachovať aj spoločenský rámec celej akcie.

Možno to vyznie trochu neskromne, ale toto je môj odkaz pre nasledníkov – realizátorov ďalších ročníkov VS TOP. Zachovaním týchto princípov a splnením realizačných bodov v tzv. Kuchárke sa nemôže stať, aby budúcnosť VS TOP-ov bola ohrozená.

Príprava a realizácia VS TOP bola úžasná, nezabudnuteľná etapa môjho ochranného života. Ostávam naďalej riadnym členom SZOPK, kde prakticky pôsobím takmer od jeho založenia a zachovávam k tejto organizácii veľkú úctu. Budem sa naďalej veľmi rád zúčastňovať akcií pripravovaných vedením zväzu a vždy rád pomôžem radami pokiaľ to bude potrebné a bude o ne záujem.

Na záver mi dovoľte vyjadriť presvedčenie, že pokiaľ Tina Voralová so svojim tímom bude mať pod ochrannou rukou prípravu a realizáciu VS TOP, nemám obavu o ich budúcnosť.

Úplne na záver chcem poďakovať všetkým, ktorí to so mnou vydržali až doteraz pri príprave a organizačnom zabezpečovaní táborov. Mnohokrát to aj iskrilo, ale vždy v záujme veci. Nikdy to nebolo pre peniaze, lebo ich nikdy nebolo dosť a tie, ktoré sme získali, sme si vedeli vážiť a správne použiť. Pochopí to len ten, kto organizoval pomerne nákladnú akciu, prakticky bez finančného zabezpečenia. Aj preto mnohí z tých, ktorí nezištne pomáhali (viacerí aj pravidelne) organizovať a zabezpečovať priebeh jednotlivých ročníkov VS TOP, sa stali mojimi priateľmi. A to nie len z radov organizátorov, ale aj vedúci sekcií, či jednoducho bežní účastníci TOP. Bolo mi čťou a vďaka Vám.

Chcem tiež poďakovať za účasť všetkým, ktorí doteraz na VS TOP prišli, pravidelným i občasným účastníkom. Chcem veriť, že boli spokojní, že to naplnilo ich očakávanie, a keď nie, tak to bola pre nich aspoň nová skúsenosť.

Všetkým priateľom ochránom, ktorí sa budú podieľať na príprave a organizovaní ďalších ročníkov VS TOP želim veľa entuziazmu, trpezlivosti, odhodlania a k tomu pevné zdravie, krásne a úspešné dni.

Váš Milan Murín

VÝSLEDKY ČINNOSTI LESNÍCKEJ SEKCIE

Ing. Martin Matúš, Mestské lesy Košice

Východoslovenský TOP sa v roku 2013 konal na území Mestských lesov Košice a. s.

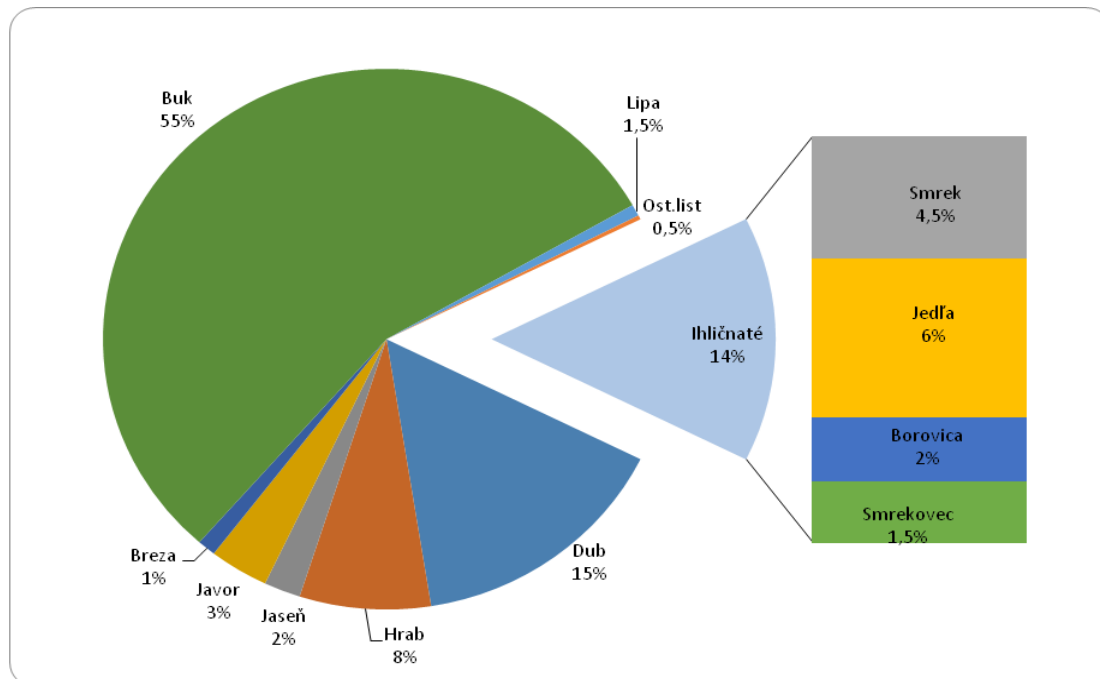
Rozloha územia:

Mestské lesy Košice a.s. hospodária na esnom majetku mesta Košice, ktorý patrí k najväčším lesným majetkom v neštátnom vlastníctve v strednej Európe. Jeho výmera je 19432 ha lesnej pôdy a z toho 18 894 ha predstavujú lesné porasty.

Poloha územia:

Toto územie sa rozprestiera na východnom okraji Slovenského Rudohoria, v podoblasti Čiernej hory a Volovských vrchov a v časti Košickej kotliny. Lesy bezprostredne susedia s mestom a obopínajú ho z východnej, severnej aj západnej časti. (viac mapa) Najvzdialenejšie porasty sa nachádzajú na sever od Košíc pri Margecanoch (cca 35 km).

Výškové pomery:

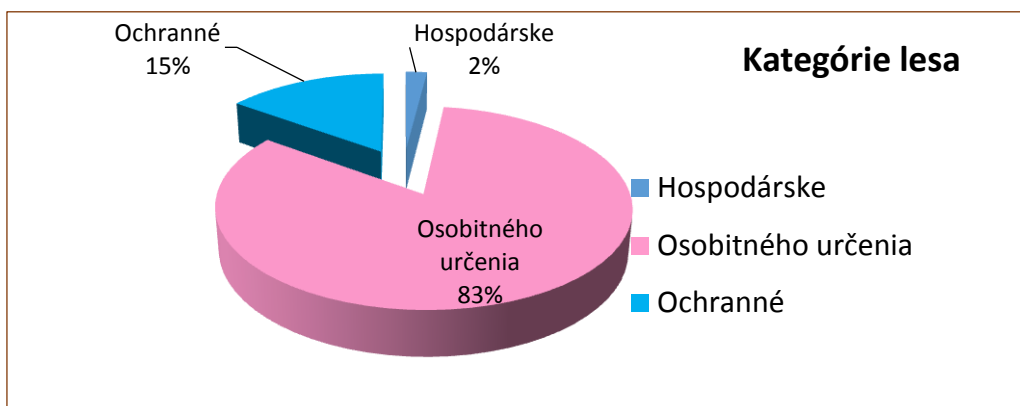
Obrázok 1. Drvinové zastúpenie

Z vertikálneho pohľadu lesné porasty siahajú od nadmorskej výšky cca 200 metrov (v okolí Hrašovíka) až do 1200 metrov (pod Kojšovskou hoľou).

Kategórie lesov:

V súčasnosti sú dominantnou kategóriou lesa na tomto území lesy osobitného určenia. Ich zastúpenie je 83% a to hlavne ako lesy :

- prímestské , kde patrí územie lesoparku
- lesy v chránených územiach
- lesy v ochranných pásmach vodných zdrojov

Prvý deň 29.7.2013 – NPR Humenec

Sprievodné osoby: Ing. Martin Matúš, ML Košice a.s., Ing. Jozef Okrajek, ML Košice a.s.

Trasa: výstup 5 km s prevýšením 280 – 600 m.n.m., zostup 6 km.

Obrázok 2. Pohľad na NPR Humenec z Janošíkovej bašty

NPR Humenec bola vyhlásená v roku 1953 a jej súčasná výmera je 86,06 ha. Chránené územie predstavuje široký oblý svah, orientovaný na juhovýchod až juh, so sklonom 80 %, v nadmorskej výške 460 až 613 m. Jeho geologický podklad tvoria karbonáty. Územie NPR tvorí výrazný krajinný prvok v doline Hornádu, má vysokú botanickú a zoologickú hodnotu. Je tu zaznamenaný výskyt viacerých teplomilných druhov rastlín na severnej hranici ich rozšírenia v rámci panónskej oblasti a výskyt viacerých vzácných druhov živočíchov. Okrem typickej lesostepi je ďalšou významnou zaujímavosťou tohto územia zvláštny krasový útvar Priepasťová jaskyňa. Ako memento je tu potrebné spomenúť požiar z roku 1994. Vzhľadom na to, že ide o južnú expozíciu, suché a teplé spoločenstvá, územie je potenciálne nebezpečné z hľadiska vzniku požiaru, hlavne v jarných mesiacoch. Podcenením tohto nebezpečenstva a hlavne príčinám u nás tak rozšíreného zlozvyku záhradkárov - páliť v jarnom období vyhrabanú trávu a lístie - sa 1. 4. 1994 rozšíril v rezervácii zničujúci požiar umocnený suchom a vetrom. Ten, napriek snahe požiarnikov a pracovníkov mestských lesov o jeho uhasenie, zničil vyše 12 ha tohto vzácného

územia. Požiar sa rozšíril až na hrebeň a oheň bol tak intenzívny, že zničil aj kovový stožiar televízneho vykryvača, ktorý sa nachádzal na vrchole Humenca. Keďže chránené územie rezervácie predstavuje veľmi strmý svah (až 80%), tak z dôvodu ochrany pôdy pred eróziou po zhorení a zničení vegetácie, bol vypracovaný plán obnovy tohto územia. Na ploche zničenej požiarom (12,67 ha) pracovníci lesnej správy vysadili viac ako 85 tisíc kusov sadeníc a vysiali viac ako 450 kg žaluďov. Zo sadeníc to bol hlavne buk lesný, dub letný, zimný a červený a v menšej miere lipa a smrekovec. Na polovici územia zničeného požiarom bolo zaregistrované aj prirodzené zmladenia buka a hraba. Rýchle pokrytie plochy drevinami je v takomto extrémnom teréne veľmi dôležité z dôvodu ochrany pôdy pred jej odplavením dažďovou vodou. Vďaka týmto opatreniam a vitalite prirodzeného zmladenia buka a hraba, ktorých koreňový systém dokáže udržať plytkú pôdu na vápencovej skale a nadzemnou časťou ju kryť pred dažďovou eróziou, sa podarilo požiarom zničené územie do značnej miery zrevitalizovať.

Obrázok 3. Lesostep Humenca

Druhý deň 30.7.2013 – NPR Bokšov

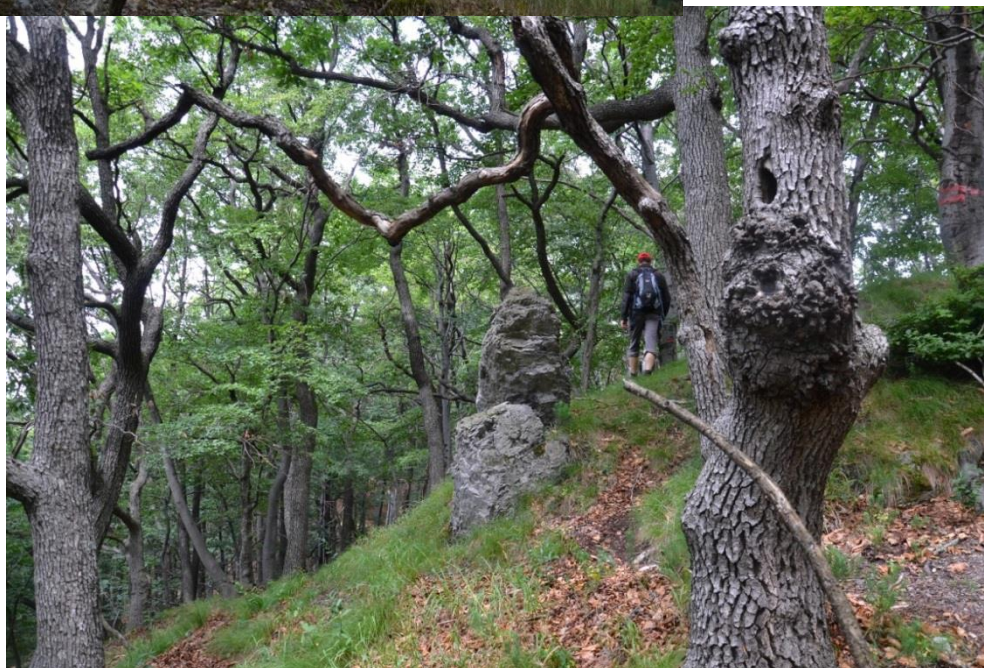
Sprievodné osoby : Ing. Martin Matúš, ML Košice a.s., Ing. Jozef Okrajek, ML Košice a.s.
Trasa: výstup 6 km s prevýšením 280 – 800 m.n.m., zostup 1,5 km

NPR Bokšov je chráneným územím, nachádzajúcim sa v údolí rieky Hornád, po ľavej strane štátnej cesty medzi Veľkou a Malou Lodinou, za železničnou traťou. Bolo vyhlásené v roku 1954 a jeho súčasná výmera je 146,71 ha. Výškové rozpätie územia rezervácie je od 350 do 800 m n.m. Geologický podklad tvoria vápence, dolomity a kremence hrebeňa Ostrého vrchu a jeho severovýchodných svahov. Územie predstavuje krajinnú dominantu nad údolím Hornádu s prevažne bukovými porastami, s vtrúsenými javormi, jaseňom mannovým a dubom plstnatým, ktoré pri hrebeni prechádzajú do dubín. Z ochranného hľadiska je územie zaujímavé rozmanitosťou skalných biocenóz a hlavne tým, že práve v týchto dubových skupinách bol okrem typickej teplomilnej kveteny zaznamenaný najsevernejší výskyt škumpy vlasatej (*Cotinus coggygria*), predstavujúcej zvyšok minulých teplejších období. Z lesníckeho pohľadu je Bokšov zaujímavý tým, že v bočných údoliach a na úpätí svahu, kde je hlbšia pôda a väčšia pôdna vlhkosť, sa nachádzajú lesné porasty, v ktorých jednotlivé stromy dosahujú úctyhodné parametre. Pri zmapovávaní zaujímavých a výnimočných stromov zamestnancami Mestských lesov Košice v roku 2003, bol v Bokšove nájdený najvyšší buk košických lesov,

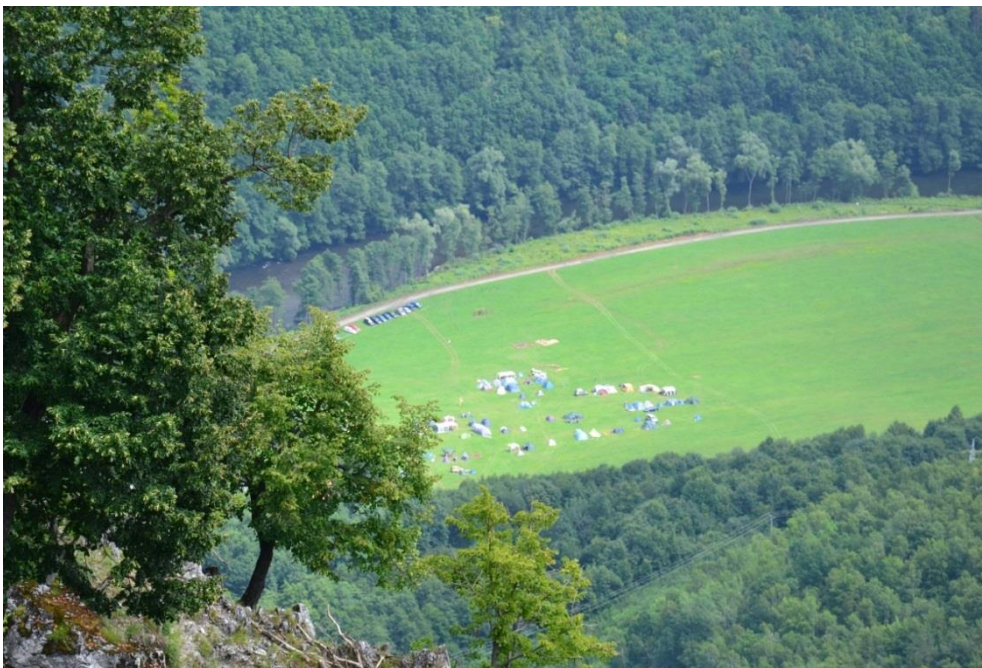
ktorého výška v tom čase bola 42 metrov. Vzhľad tohto územia bol do značnej miery poznačený požiarom v apríli 1993. Vznikol pri prácach na železničnej trati, kde sa od plameňa pri zváraní koľajníc najprv chytila tráva vedľa trate a následne, vplyvom vetra a suchého počasia, sa oheň nekontrolovane rozšíril do lesa. Požiar najviac poškodil lesný porast na neprístupnom hrebeni, kde napriek maximálnemu úsiliu nebolo možné proti nemu účinne bojovať. Po obhorení stromov a následnom rozpade porastu bol obnažený skalný hrebeň, ktorý je v súčasnosti viditeľný aj zo štátnej cesty z Veľkej do Malej Lodiny. Aj toto územie bolo v minulosti dlhodobo lesnícky využívané a jeho názov sa rokmi taktiež „vyvíjal“. Na lesníckej hospodárskej mape z roku 1883 je označené ako Bukšov, čo je zrejme odvodené od slovného základu „buk“, ktorému sa tu na úbočiach aj v súčasnosti veľmi darí.

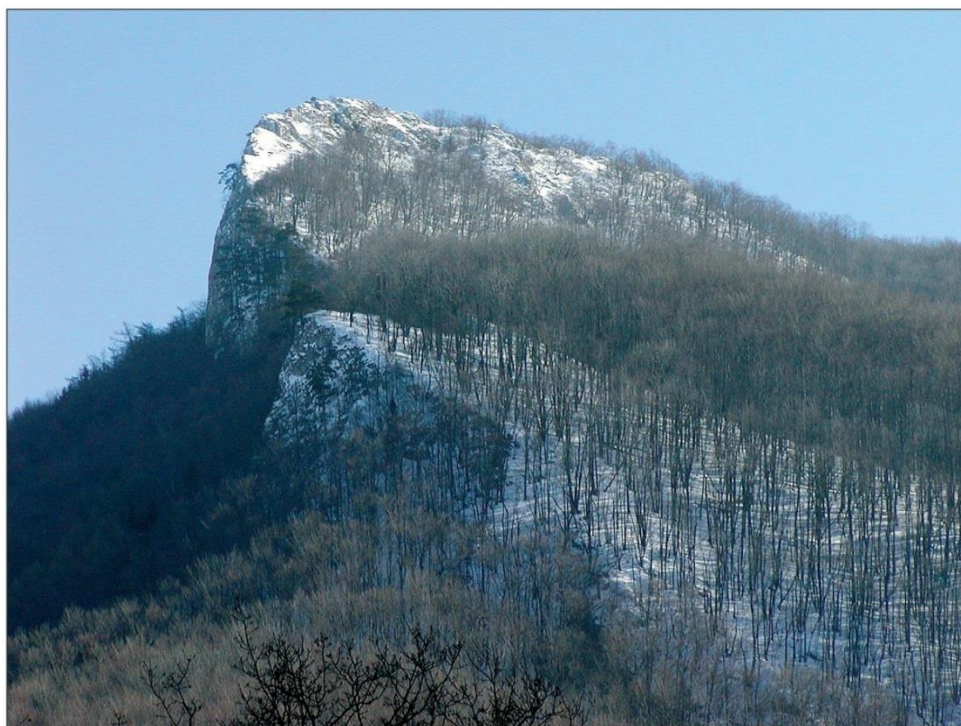
*Obrázok 4. NPR Bokšov
20 rokov po požari*

*Obrázok 5. Dubový
porast na hrebeni
Bokšova*

Obrázok 6. Pohľad na TOP Bokšov 2013 z hrebeňa NPR Bokšov

Obrázok 7. Vrcholové bralo Sivca

Tretí deň 31.7.2013 – NPR Sivec

Sprievodné osoby : Ing. Martin Matúš, ML Košice a.s., Ján Klika, ML Košice a.s.
 Trasa: výstup 5 km s prevýšením 320 – 780 m.n.m., zostup 11 km

Národná prírodná rezervácia (NPR) Sivec je v prvom rade krásny kopec, impozantný skalný útvar, ktorý sa vyníma nad údolím Hornádu v nadmorskej výške 781 m n. m. Je významnou krajinou dominantou. Hlavne pohľad na toto vápencové bralo zo severnej strany

nenechá chladným žiadného majiteľa fotoaparátu. Je to kultové turistické miesto a mnohí jeho priaznivci si ho zamilovali do takej miery, že mu dali odvážny prívlastok - „košický (slovenský) Matter- horn“. Je to naozaj najkrajší a aj najnavštevovanejší vrch na území košických lesov. Pohľad z vrcholu do údolia, kde sa hadí vodná nádrž Ružín, patrí asi k tomu najkrajšiemu, čo môže turistu odmeniť po hodinovej túre. V starších mapách a materiáloch sa uvádza názov Šivec, ktorý vychádza z miestneho dialektu a jeho názov je odvodený z jeho sivej (šivej) farby skalného masívu. Postupne sa začal „pospisovňovať“, až sa nakoniec jeho pôvodné pomenovanie z máp a iných materiálov vytratilo.

Sivec je od roku 1954 národnou prírodnou rezerváciou (NPR). Bola vyhlásená z dôvodu ochrany teplomilných (xerofitných) druhov rastlín, nachádzajúcich sa na vrcholovom brale. Pod vrcholom, v zmiešaných porastoch spolu s lipou a pôvodnou borovicou, sa vyskytuje tis obyčajný (*Taxus baccata*) a vzácné waldsteinia trojlistá (*Waldsteinia ternata*) - najsevernejší výskyt na Slovensku. Jadrom rezervácie je floristicky veľmi bohatá a pestrá hrebeňová časť samotného vrcholu s rozlohou okolo 20 ha. Keďže celková výmera rezervácie je až

169,79 ha, podstatnú časť tvoria hlavne bukové lesy, ktoré ako prstenec obopínajú vrcholové bralo. Z lesníckeho hľadiska je toto chránené územie taktiež veľmi zaujímavé. V lesoch v okolí Sivca sa historicky hospodárilo, bola budovaná infraštruktúra, prebiehala tu výchova a obnova porastov. V minulosti, vplyvom dovtedy zaužívaných spôsobov ťažby dreva a obnovy porastov, vznikali väčšinou rovnoveké a rovnorodé lesné porasty. To bol aj prípad lesov v bezprostrednom okolí Sivca. Zmenou legislatívy v oblasti ochrany prírody koncom minulého storočia došlo v rezerváciách prakticky zo dňa na deň k zastaveniu akejkoľvek lesníckej činnosti (aj výchovy lesných porastov). Táto skutočnosť v podstate spôsobila to, čo sme môžeme prirovnať k prípadom prinavrátenia doma vychovanej šelmy do divočiny. Pri jednoduchom vypustení do prírody, kedy zviera nemá vyvinuté inštinkty na prežitie, nevie loviť, uniknúť pred nebezpečenstvom a pod., jeho osud býva krátky. Niečo podobné sa stane mladému rovnovekému, lesnícky vychovávanému bukovému porastu, ktorý necháme v kritickom štádiu vývoja napospas osudu. Takýto les má úplne iné parametre ako les prírodný. Vzhľadom na vhodné stanovištné podmienky sa môže stať, že jednotlivé stromy začnú extrémne rásť do výšky a nepriberajú do hrúbky. Celý porast sa neprimerane preštíhli a stane sa veľmi nestabilný a málo odolný hlavne voči vetru a snehu. Tieto nepriaznivé javy môžeme sledovať práve v bukových porastoch v chránenom území NPR Sivec. Pri dnešnej úrovni poznania procesov v lese by bolo najvhodnejším riešením prejsť v takýchto prípadoch na postupný prerod rovnovekého lesa na systém „trvalého lesa“, priblížiť sa vhodným manažmentom výchovy porastu optimálnym parametrom prírodného lesa a postupne tak prejsť na úplný bezzásahový režim. Od doby, kedy bol prijatý bezzásahový režim v chránených územiach košických lesov, vyskytlo sa v ich rámci viacero významnejších vetrových kalamít. V roku 2001 padlo pod Sivcom za obeť vetru viac ako 4000 m³ drevnej hmoty. Dátum 19. 11. 2004 je verejnosti známy ako deň najväčšej slovenskej vetrovej kalamity, ktorá spôsobila najväčšie škody hlavne v Tatrách. Dotkla sa však aj iných regiónov Slovenska. V tom čase vietor ukrojil z lesných porastov pod Sivcom ďalších

1000 m³. Tieto vetrom narušené porasty sú ešte nestabilnejšie a náchylnejšie na jeho ďalšie poškodenie. Prejavilo sa to opäť 7. 6. 2006, kedy vplyvom vetra bolo pod Sivcom vyvrátených a polámaných ďalších viac ako 1000 m³ okolo 50-ročných, kvalitných, ale veľmi prešvihlených bukov. V posledných pätnástich rokoch nedolali silnejšiemu vetru tu a tam v menšej miere lesné porasty či jednotlivé stromy aj na iných miestach územia košických lesov, ale oblasť Sivca bola zasiahnutá prakticky vždy a v relatívne veľkom rozsahu.

Rozumné hospodárenie v lese neznamena automaticky zničenie prírody, ako sa to v poslednej dobe zvykne z istých kruhov prezentovať. História lesníctva v košických lesoch siaha hlboko do minulosti. Na územiach, ktoré teraz považujeme za unikátne a chránené, sa v minulosti riadne hospodárilo. Prebiehala tu ťažba dreva, páľilo sa tu drevné uhlie, budovali sa tu cesty... Napriek absencii radikálnych ochranárskych hnutí sa tu zachovali vzácne biotopy európskeho, a možno aj svetového významu. Aj na mape z roku 1883 môžeme vidieť, že v oblasti Sivca sa minimálne od tohto času v lese normálne hospodárilo pri zachovaní lesov vysokej kvality a unikátnosti tohto územia. Bohužiaľ, dnes už nie je veľmi v móde pýtať sa lesníkov, čo si o lese myslia. Dnes to asi lepšie vedia všetci ostatní...

Oblasť Sivca je charakteristická aj svojimi krásnymi horskými lúkami. Škoda, že značná časť „siveckých lúk” je zarastená drevinami, hlavne brezami a už sa nám asi nikdy nepodari uvidieť krásne vykosené horské lúky obkolesené lesmi v tomto zaujímavom prostredí. Spomínané prírodné zaujímavosti a krása tohto malebného územia priťahujú a priťahovali hlavne mladých ľudí so zmyslom pre prírodu. Sivecké lúky, ktoré bezprostredne susedia s chráneným územím NPR, sa tak stali aj kultovým trampským miestom.

Jedným z doposiaľ málo známych, avšak taktiež veľmi malebných miest v oblasti Sivca, je aj vyhladka na Drienkovej skale. Tá sa nachádza neďaleko „trampskej osady” pod Bradlom. Keďže táto lokalita, na škodu priaznivcov prírody a návštevníkov lesa, nebola doposiaľ turisticky sprístupnená, pracovníci Mestských lesov Košice a.s. k nej červenou značkou vyznačili turistický chodník miestneho významu. Keďže tento chodník nenájdete na bežných turistických mapách, upozorňujú na neho smerové tabule osadené priamo v teréne, na trase od hotela Sivec na bralo Šivec (zelená značka). Keďže táto trasa je zokruhovaná, dá sa ňou spríjemniť výstup alebo zostup zo Sivca.

Obrázok 8. Pohľad zo Sivca

Územie NPR Sivec tvorí zároveň ochranné pásmo Veľkej Ružinskej jaskyne. Sústava jaskýň, zo známejších sa dá ešte spomenúť Antonova jaskyňa, Medvedia jaskyňa, Zákrutová jaskyňa, sa nachádza na východnom úpätí Sivca, nad dolinou Malý Ružínok. Keďže sa jaskyne nachádzajú v národnej prírodnej rezervácii a nevedie k nim vyznačený turistický

chodník, tak podľa zákona o ochrane prírody nie sú verejne prístupné. Najzaujímavejším obdobím vo Veľkej Ružinskej jaskyni je zima a predjarie, kedy sa z topiaceho snehu tvorí typická kvapľová výzdoba. K výskumu jaskýň v tejto lokalite prispel aj bývalý vedúci poľesia v Malej Lodine Anton Fayt, ktorý v rokoch 1879-80 sprevádzal po jaskyniach Ružinskeho krasu

známeho geológa a speleológa Samuela Rotha. Ten, na znak vďaky za pomoc pri výskume, nazval jednu z týchto jaskýň Antonova.

Štvrtý deň 1.8.2013 – NPR Vozárska

Sprievodné osoby : Pavol Gajdoš, ML Košice a.s., Ján Klika, ML Košice a.s.
Trasa: výstup 5 km s prevýšením 340 – 600 m.n.m., zostup 8 km

NPR Vozárska bola vyhlásená v roku 1966 v záujme ochrany jedinečných lesných spoločenstiev na západnom úbočí Spáleného vrchu (797 m n.m.). Nachádza sa prakticky v susedstve NPR Sivec na protiahlom svahu údolia Malého Ružínka. Výmera tohto chráneného územia je 76,63 ha a zahŕňa významné spoločenstvá skupín lesných typov bukového stupňa severných vápencových svahov údolia Hornádu v Slovenskom rudohorí. Chránené územie slúži ako výskumný objekt pre potreby lesného hospodárstva.

V čase vyhlásenia chráneného územia bol tento les opísaný ako výberkovo ťažený les na drevné uhlie, samorastúci a rôznoveký, s približne pôvodným zastúpením drevín. V súčasnosti je zastúpenie drevín v rezervácii nasledovné: buk - 55%, jaseň - 12%, javor a lipa po 9% a z ihličnatých drevín je tu zastúpená jedľa v 15% tnom podiele. Ojedinele sa tu vyskytuje hrab a brest horský. Z uvedeného je zrejmé, že toto relatívne malé územie rezervácie charakterizuje výrazná drevinová pestrosť. Buk, napriek tomu, že tu má najväčšie zastúpenie (55%), nie je tak dominantný ako vo väčšine okolitých porastov. Kým NPR Vozárska je zaujímavá najmä svojou drevinovou rozmanitosťou, tak celkovo údolie Malého a Veľkého Ružínka, kde sa aj toto chránené územie nachádza, je zaujímavé hlavne kvalitou samotných bukov. Pre bežného návštevníka lesa sa hodí povedať, že buky rastúce na vápencovom podklade dosahujú nadpriemerné kvalitatívne a aj kvantitatívne parametre, a v týchto

Obrázok 9. Javorová skupina z NPR Vozárska

nadmorských výškach a zemepisných šírkach sú v optime. Sú vysoké, primerane štíhle, majú pravidelný, valcovitý kmeň, ktorý je hladký, netočitý a až pod korunu bez bočných vetiev a hrčí. Majú krásne biele drevo s minimálnym výskytom nepravého jadra a s optimálnou veľkosťou letokruhov. Všetky tieto vlastnosti sú z lesníckeho hľadiska vysoko cenené. Samozrejme, pohľad laika môže byť odlišný, a pre neho sú takéto stromy možno až nudné. Turisti a

návštevníci lesa, ktorí chodia do prírody za športom a rekreáciou, za estetickým zážitkom, majú asi radšej fotogenickejšie stromy - pokrútené, pokrivené, so širokou korunou, hrubými skrútenými vetvami, či inak zdeformované. Áno, aj tie majú svoje čaro, ale tu ich budete len ťažko hľadať. Lesné porasty, ktoré sa nachádzajú po oboch stranách údolia Malého a Veľkého Ružínka, od tých najmladších až po tie najstaršie, patria z lesníckeho hľadiska medzi tie najhodnotnejšie, aké sa na území košických lesov nachádzajú. Kvalitnejších jedincov buka lesného (*Fagus sylvatica*) a lepších podmienok na jeho existenciu v rámci Slovenska (a možno aj sveta) veľa niet a preto môžeme pokojne toto územie nazvať „bukovým rajom“.

VÝSLEDKY ČINNOSTI BOTANICKEJ SEKCIE

Olga Skácelová

Pro nedostatečný výskyt kvalifikovaných botaniků na letošní TOPce jsem se přes chatrnou sebeobranu, že se zabývám řasami a z kytek slušně znám jen ty vodní nebo jedlé, stala vedoucí této odborné sekce. S Martou Hrešovou a statečnými účastníky exkurzí jsme zdolávali „krpály“ a vápencová bradla nad údolím Hornádu a snažily se podat jakýs-takýs výklad k nalezeným rostlinám. Úspěchem bylo nalezení listů kosatce bezlistého (*Iris aphylla*) a kavylu vláskovitého (*Stipa capillata*) na stepní louce pod vrcholem Humence, naopak bělozářka větevnatá (jagavka konáristá; *Anthericum ramosum*) i hořečky (horček; *Gentianella*) jsme nacházeli opakovaně. Lovení znalostí botaniky z paměti (přece jen jsem dostudovala přírodovědeckou fakultu již před třemi desítkami let) bylo to ještě zajímavější o „jazykovou bariéru“, přece jen se čeština a slovenština ve jménech rostlin z velké části liší (a mnohdy velmi malebně), latinská jména účastníci povětšinou neznali. Postupně se náplň exkurzí přesmykla od ryze botanického programu k věcem praktickým: co všechno se dá v přírodě sníst, zčajovat nebo naložit do kořalky, a to za vydatného přispění podobně orientovaných exkurzantů. Kromě léčivek jsme se dotkli aktuálního tématu invazivních rostlin: pozorovali jsme, kam až se táhnou netýkavky malokvěté (*Impatiens parviflora*) do lesů podél cest a kde je vystřídají domácí porosty s převažujícím čajovníkem (*Circaea*), husté porosty „invazek“ kolem Hornádu a obou Lodin i křídlatku (křídlatka; *Reanoutria*) podél plotu místního (vůči našemu táboru nepřátelsky naladěného potížisty) chataře. K tomu pár typů, které nepřátele lze sníst (třeba mladé výhonky křídlatky a semínka netýkavek) a historek ze života poloparazitických rostlin (převzatých od odborníka J. Šuspy Lepše), kterak kradou živiny hostitelům a ukázek: kořínků světlíku lékařského (očianky) nebo černýše (čermel') a příští rok už se budeme těšit na odborný výklad opravdového botanika.

VÝSLEDKY Z ČINNOSTI HYDROBIOLOGICKEJ SEKCIE

Olga Skácelová

S hydrobiologickou exkurzí začneme **od pramenů**. Pro krasové území je typické, že prameny mohou vyvěrat a zase se ztrácet do podzemí – zasakovat nebo se propadat. Na jiném místě údolí nebo ve svahu se pak znovu objeví. (To jsme si ukázali na exkurzi do žlebu zpod Bokšova.) Drobné potoky jsou často zvodněny jen na jaře po tání, v létě je jejich koryto suché. Také některé studánky v krasovém území tečou jen zjara, pak jejich proud slábne, sotva kapou až se v horkém létě ztratí vodu zcela.

Kromě přírodních krasových vývěřů najdeme ve středním Pohornádi i řadu podchycených pramenů – studánek. Navštívili jsme dva nad Velkou Lodinou: Krajný járok a Prameň Mária.

Důležitou informací o tom, z jaké hloubky voda vyvěrá, je její **teplota**. Podle ní se můžeme – samozřejmě s jistým rizikem – rozhodnout, zda vodu pít či nikoliv. Chladná voda vyvěrající z podzemních krasových systémů v oblasti bez zdrojů znečištění (za ty lze krasem proděravělé kopce nad Hornádem považovat – na rozdíl od Moravského krasu, kde do mnohých závrťů stéká prohnovaná ornice z polí) je s určitým rizikem k pití přípustná. Vyšší teplota ve vývěru znamená, že se jedná o vodu sbíranou mělce pod povrchem, a tady je větší pravděpodobnost znečištění a přítomnosti bakterií. K pití ji můžeme použít jen po důkladném převaření.

Teplota vody byla měřena na Prameni Mária (7°C), Krajném járku 15°C, v promokávajícím prameništi v bukovém průlehu cestou na Bokšov (9,3°C), níže pak v potoce nad umývárnu (16°C) a v Hornádu pod táborem (18,1°C).

Orientální **chemický rozbor** ze studánek Krajný járok a Prameň Mária provedl pan R. Pecháček ze „studánkové poradny“ na Ekologickém institutu Veronica v Brně. Voda obou pramenů měla obdobné složení a ve všech parametrech odpovídala normě pro vodu pitnou (problematické může být ev. zastoupení bakterií v mělce podchyceném Krajnom járku): tvrdost 7,2 mval/l, obsah vápníku 72,1 mg/l, hořčíku 43,8, dusičnanů pouze 5 mg/l, síranů 145-150 mg/l, hydrouhličitanů 238-244 mg/l.

Oživení pramenů

Na všech pramenech a ve stružkách se hojně vyskytovali několikacentimetroví korýši „kriváci“ (česky blešivci), nacházeli jsme je při každém zalovení v potoce se spadáním listů. Stopy po nich jsou kostřičky listů, kdy tyto drobní tvorové vyjedli dužninu až k žilnatině. Dalším tvorem nacházeným hlavně v pramenné stružce pod studánkou P. Mária byly drobné ploštěnky, nejjednodušší zástupci plochých červů (ploskovce; Plathelminthes). Od pijavic se liší plochým tělem a tvarem přídě. Nepřisávají se: nemají ústní otvor, ale na břišní straně těla vychlípitelný jícen, s jehož pomocí sbírají ze dna potravu – drobné částičky organické hmoty (detrit). Ve stružce jsme našli i drobné larvy hmyzu – pošvatky (zřejmě rodu *Taeniopteryx*) s válcovitým tělem a dvěma přívěsky na zadečku. Největší a nejzajímavější zvířátka, která jsme pozorovali v pramenné míse, byly larvy mloků (salamandra) s výrazně zploštělými hlavičkami a keříčky žaber.

Oživení potoků

Horní toky potůčků jsou oživeny převážně kriváky (blešivec; *Gammarus*), níže po proudu se zvyšuje množství živin a rozšiřuje se řádka zastoupených živočichů. V potoce nad umývárnu jsme už pod kameny nacházeli placaté larvy podenek (jepic; čád Ephemeroptera) s velikými očima po stranách hlavy a třemi přívěsky na zadečku, místy i larvy potočníků (chrostíků, řád Trichoptera) ve schránkách z drobných kamínků.

Život v Hornádu

Oživení řeky Hornádu pod táborem si zasluhuje podrobnější zmínku. Nejen proto, že jsme tam trávili každou volnou chvíli, abychom se zachránili před vedrem. Hornád sem přitéká poté, co se zastavil nebo spíše zpomalil ve dvou vodních nádržích. Většinu znečištění přineseného z povodí Hornádu sesbírává výše položená nádrž Ružín. Přesto bylo v dolní nádrži Malá Lodina možné pozorovat na přelomu července a srpna (Júla a Augusta) nápadné vegetační zbarvení vody, které svědčí o jejím intenzivním oživení fytoplanktonem díky bohatému obsahu živin. Pod táborem pod Bokšovem je řeka ke koupání vhodnější. Voda z nádrží je vypouštěna spodními výpustěmi, tedy je studenější a méně oživená než v hladinové vrstvě, kde se soustředí většina fytoplanktonu. Díky studené vodě a proudu zde funguje samočisticí schopnost toku, na níž se intenzivně podílejí nárosty řas a sinic i vodní bezobratlí živočichové. Při lovu do cedníků a

sítěk jsme nasbírali larvy další druhů podenek a potočníků, než jsme nacházeli v potoce. Z potočníků zde byly zastoupeny druhy, které si nestavějí schránky, ale zachycují potravu do sítí. Tato strategie se vyplácí pod nádržemi, z nichž odtéká plankton. Nejvzácnějším a nejatraktivnějším nálezem byla několikacentimetrová larva pošvatky rodu *Perla*, chycená holou rukou pod jedním z větších kamenův proudnici, kterou jsme nazvali „Perlou Hornádu“.

Zajímavostí z říše řas, které si pozornější vodomilové povšimli, je ruducha (červená řasa) hildebrandka (*Hildebrandia rivularis*). Na mokřích kamenech vypadají její kolonie jako kapky krve, po vyschnutí jsou červenofialové. Tato řasa byla dokonce kdysi zařazena do Červené knihy ohrožených druhů rostlin Československa. Ve skutečnosti není zdaleka tak vzácná, spíše byla přehlížena a její nálezy nebyly publikovány. V Hornádu pod Bokšovem se jí daří díky chladné proudící vodě (stejně jako mnohým druhům bezobratlých živočichů i ryb). Z mikroskopických řas byly v Hornádu nalezeny kromě běžných druhů rozsivek také kolonie válcovitých buněk rozsivek *Ellerbeckia* (dříve *Melosira*) *arenaria*, která se vyskytuje převážně v čistých vodách s vyšším obsahem vápníku a na smáčeném mechu. Naopak v pramenech a pod nimi byly nacházeny podobné druhy rozsivek a sinic, jako jsme nacházeli před dvěma roky v potocích nad Novou Sedlicou. Na kamenech v proudící vodě jsme nacházeli vodní mechy se značně redukovanými lístky, sem tam menší trsy vláknitých řas rodu *Cladophora* (žabí vlas), nejběžnější zelené řasy tekoucích vod.

A poslední ukázkou z říše řas byly produkty obsahující zelenou řasu *Chlorellu*, které si mohli účastníci vyzkoušet na vlastní kůži nebo žaludek. Více o nich, stejně jako lovení zvířátek a řas v potocích a mokřadech, bude na programu zase na příští TOPce.

Dotazy o řasách, léčivých rostlinách a dalších zajímavostech můžete i mezi dvěma TOPkami posílat na adresu: olga.skacel@volny.cz.

POZNÁMKY K VÝSKYTU MOTÝŮV (LEPIDOPTERA) ČIERNEJ HORY

¹Panigaj Ľubomír, ²Richter Ignác, ³Endel Branislav

¹ Panigaj Ľubomír – PF UPJŠ Košice

² Richter Ignác – Clementisova 2, Prievidza

³ Endel Branislav – Cirkevné Gymnázium Š. Mišíka, Spišská Nová Ves

Úvod

V rámci XXVII. Vsl. TOP-u sa niekoľko účastníkov venovalo prieskumu motýľov v širšom okolí tábora. Počas terénnych exkurzií Entomologickej sekcie boli navštívené viaceré zaujímavé lokality. Hoci zvyčajne Entomologická sekcia neoplýva vysokým počtom členov, v tomto roku, po motivačnom príhovore vedúceho sekcie sa počty rekordne navýšili, síce s klesajúcou tendenciou (23 plus dva psy, 8 plus pes, 4), ale záujem potešil. Dokonca jednu terénnu exkurziu organizačne zabezpečovali miestni znalci – lepidopterológovia - Fero Kuraj, Janko Ošust a bača Ondro, ktorým si týmto dovoľujeme vysloviť úprimné poďakovanie. Okrem autorov príspevku sa na výsledkoch sekcie podieľal aj Juraj Panigaj.

Fauna motýľov orografického celku Čierna hora nebola systematicky študovaná, existujú relevantné údaje len z niekoľkých lokalít (HRUBÝ 1964). V posledných rokoch spišskí entomológovia venujú pozornosť hlavne prieskumu NPR Humenec.

Materiál a metodika

Záujmovým územím bolo širšie okolie obcí Malá a Veľká Lodina v orografickom celku Čierna hora. Všetky lokality ležia v mapovacom štvorci 7192 (v zmysle Databanky fauny Slovenska). Hlavným zameraním prieskumu boli otvorené habitaty, lúčne, stepné, skalnato-stepné, v menšej miere boli prezreté aj lesné partie. Minimálne jednou terénnou exkurziou boli navštívené nasledovné lokality:

Humenec (H) – NPR na vápencovom podklade, odchyt robený na viacerých habitatoch, hlavne xerothermného charakteru (stepné, skalnato-lesostepné stráne), ale aj pozdĺž ciest v dubovom poraste a na úpätí a aj na kosených lúkach, 250 – 300 m n. m.

Bokšov (B) – NPR, výskum prebiehal v entomologicky nepriaznivom počasí, hlavne v lesnom prostredí a potom vo vrcholových skalnatých partiách (vápenec) a rúbaniskách, 400 – 800 m n. m.

Okolie tábora (T) – blízke okolie tábora predstavovalo lúčny biotop, 200 m n. m.

Veľká Lodina (VL) – takto nazývame rozlohou veľkú lokalitu nad táborom, smerom k obci Veľká Lodina, v nadmorskej výške 200 – 250 m. Ide o rozsiahle trávnaté plochy, miestami so sukcesiou kríkov, využívané ako pasienky. Lúky sú v dobrom stave, zakvitnuté.

Informácie o výskyte motýľov boli získavané klasickými entomologickými metódami – motýliarskou sieťkou, priamou observáciou a odchytom do svetelných lapačov. Denné motýle sledoval L. Panigaj a B. Endel, motýle s nočnou aktivitou prevažne spracoval I. Richter, niekoľko nálezov pridal tiež B. Endel.

Výsledky:

V priebehu konania TOP-u sme zaregistrovali výskyt spolu 272 druhov motýľov. Zoznam podávame nižšie, je spracovaný v zmysle nomenklatúry uvedenej v práci PASTORÁLIS et al. (2013). Za názvom druhu nasleduje skratka lokality, kde bol druh zistený, prípadne aj meno autora nálezu.

Adelidae: *Nemophora dumerilella* Dup. – H, *Adela croesella* Sc. – H (leg. B. Endel).

Tischeriidae: *Coptotriche angusticollis* Zell. – H.

Tinedae: *Nemapogon nigralbella* Zell. – H, aj B (B. Endel, F. Kuraj), *Nemapogon wolffiella* Kar. & Ni. – B (B. Endel), *Nemapogon clematella* F. – B (B. Endel), *ephimialota angusticollis* Zell. – H, *Tinea trinotella* Thnbg. – H, *Tinea semifulvella* Haw. – T (B. Endel), *Niditinea fuscella* L. – H.

Gracillariidae: *Parectopa robinella* Clem. – H – míny na listoch (B. Endel)

Parornix betulae Staint. – H, *Phyllonorycter maestlingella* Müll., – H.

Yponomeutidae: *Yponomeuta cagnagella* Hb. – H. *Yponomeuta plumbella* D. et Scvh. – H, *Paraswammerdamia albicapitella* Scharf. – H.

Argyresthidae: *Argyresthia conjugella* Zell. – H.

Ypsolophidae: *Ypsolopha scabrella* L. – H, *Ypsolopha sequella* Cl. – H, *Ypsolopha alpella* D. et Sch. – H (B. Endel), *Ypsolopha parenthesella* L. – VL (B. Endel).

Lyonetiidae: *Lyonetia clerckella* L. – H.

Oecophoridae: *Borkhausenia fuscescens* Haw. – H, *Batia internella* Jäckh – H, *Harpella forficella* Sc. – H, *B. Minetia labiosella* Hb. – H.

Peleopodidae: *Carcina quercana* F. – H.

Depressariidae: *Agonopterix parilella* Tr. – H, *Agonopterix nanatella* Staint. – H.

Cosmopterigidae: *Eteobalea tririvella* Stdgr. – H.

Gelechiidae: *Apodia bifractella* Dup. – H, *Eulamprotes atrella* D. et Sch. – H, *Eulamprotes wilkella* L. – H (B. Endel), *Gelechia rhombella* D. et Sch. – H, *Gelechia sabinellus* Zell. – H, *Mirificarma maculatella* Hb. – H, *Chionodes distinctella* Zell. – H, *Carpatolechia alburnella* Zell. – B (B. Endel), *Caryocolum junctella* Douglas – B (B. Endel, det. Z. Tokár), *Scrobipalpa artemisiella* Tr. – H, *Syncopacma patruella* Mann – H, *Anacampsis blattariella*

Hb. – H, aj B (B. Endel), *Brachmia blandella* F. – H, *Acompsia cinerella* Cl. – H, *Hypatima rhomboidella* L. – B (J. Ošust).

Autostichidae: *Oegoconia uralskella* P.G. et Cap. – H.

Coleophoridae: *Coleophora flavipennella* Dup. – H, *Coleophora trifolii* Curt. – H, *Coleophora serpylletorum* Hering – H, *Coleophora argentula* Sthph. – H.

Elachistidae: *Elachista chrysodesmella* Zell. – H.

Momphidae: *Mompha propinquella* Staint. – H, *Mompha miscella* D. et Sch. – H.

Blastobasidae: *Blastobasis phycidella* Yell. – H, *Blastobasis huemeri* Sinev – H, *Hypatopa binotella* Thnbg. – H.

Scythrididae: *Scythris fuscoaenea* Haw. – H.

Alucitidae: *Alucita desmodactyla* Zell. – H.

Pterophoridae: *Pterophorus pentadactyla* L. – B, *Merrifieldia tridactyla* L. – H.

Tortricidae: *Phalonidia manniana* F. v. R. – H, *Agapeta zoegana* L. – VL (B. Endel), *Acleris holmiana* L. – H, *Pseudargyrotoza conwagana* L. – H, *Archips xylosteana* L. – H, *Aphelia ferugana* Jb. – H, *Apotomis betuletana* Haw., – H, *Lobesia botrana* D. et Sch. – H, *Ancylis diminutana* Haw. – H, *Epinotia ramella* L. – H, *Epinotia tenerana* D. et Sch. – VL (B. Endel), *Epinotia tetraquetra* Haw. – H, *Gypsonoma sociana* Haw. – H, *Rhyacionia buoliana* D. et Sch. – H, *Grapholita janthinana* Dup. – VL (B. Endel), *Cydia fagiglandana* Zell. – H, *Cydia pomonella* L. – H, *Lathronympha strigana* F. – H.

Zygaenidae: *Zygaena filipendulae* L. – VL, *Zygaena ephialthes* L. – B.

Papilionidae: *Papilio machaon* L. – H, VL, *Iphiclides podalirius* L. – H, B.

Hesperiidae: *Erynnis tages* L. – H, VL, *Pyrgus malvae* L. – VL, *Thymelicus lineola* Ochs. – H, VL, *Hesperia comma* L. – VL, *Ochlodes sylvanus* Esp. – H.

Pieridae: *Leptidea sinapis* L. – H, *Pieris brassicae* L. – H, *Pieris rapae* L. – H, VL, B, *Pieris napi* L. – H, B, *Pontia edusa* F. – VL, *Colias croceus* Frer. – H, VL, *Colias hyale* L. – H, VL, *Gonepteryx rhamni* L. – H.

Lycaenidae: *Lycaena tityrus* Poda – VL, *Lycaena virgaureae* L. – H, *Favonius quercus* L. – H, *Cupido minimus* Fuessly – H, *Cupido argiades* Pall. – H, VL, *Phengaris arion* L. – H, VL, T, *Phengaris alcon* D. et Sch. – H, *Plebejus argus* L. – H, VL, *Polyommatus dorylas* L. – H, *Polyommatus coridon* Rott. – H, VL, B, *Polyommatus icarus* Rott. – H, VL, T, *Polyommatus daphnis* D. et Sch. – H.

Nymphalidae: *Argynnis paphia* L. – H, VL, T, *Argynnis aglaja* L. – H, VL, *Issoria lathonia* L. – H, VL, B, *Boloria dia* L. – VL, *Boloria euphrosyne* L. – H, *Vanessa atalanta* L. – H, VL, *Vanessa cardui* L. – H, VL, B, *Araschnia levana* L. – H, *Aglais io* L. – VL, *Nymphalis antiopa* L. – B, *Nymphalis c-album* L. – H, *Apatura iris* D. et Sch. – H, *Melitaea didyma* Esp. – H, *Melitaea athalia* Rott. – H, VL, *Pararge aegeria* L. – H, VL, *Lasiommata megera* L. – VL, *Coenonympha glycerion* Borkh. – H, *Coenonympha pamphilus* L. – H, VL, *Aphantopus hyperanthus* L. – H, VL, B, T, *Maniola jurtina* L. – H, VL, B, T, *Erebia ligea* L. – B, *Erebia aethiops* Esp. – B, T, *Melanargia galathea* L. – H, VL, *Minois dryas* Sc. – H, VL, B.

Pyralidae: *Aphomia zelleri* Joan. – H, *Synaphe punctalis* F. – H, *Pyralis farinalis* L. – H, *Pyralis regalis* D. et Sch. – H, *Endotricha flammealis* D. et Sch. – H, *Hypsopygia glaucinalis* L. – H (B. Endel), *Delplanqueia dilutella* D. et Sch. – H, *Selagia argyrella* D. et Sch. – H, *Selagia spadicella* Hb. – H, *Oncocera semirubella* Sc. – H, *Acrobasis suavella* Znck. – H, *Acrobasis consociella* Hb. – H, *Apomyelois bistriatella* Hulst – H, *Eurhodope rosella* Sc. – H, aj VL (B. Endel), *Homoeosoma nebulella* D. et Sch. – H, *Eudonia lacustrata* Panz. – H, *Eudonia mercurella* L. – H, *Chrysoteuchia culmella* L. – H, *Crambus lathoniellus* Znck. – H, *Agriphila inquinatella* D. et Sch. – H, *Catoptria mytilella* Hb. – H, *Catoptria falsella* D. et Sch. – H, *Catoptria verellus* Znck. – H, *Evergestis extimalis* Sc. – H, *Ecpyrrhorhoe rubiginalis* Hb. – H, *Pyrausta aurata* Sc. – H, *Pyrausta nigrata* Sc. – H, aj VL (B. Endel), *Anania verbascalis* D. et Sch. – VL (B. Endel), *Anania crocealis* Hb. – H, *Udea nebulalis* Hb.

- H, *Pteroptera ruralis* Sc. – H, *Diasemia reticularis* L. – H, *Dolicharthria punctalis* D. et Sch. – H.
- Drepanidae:** *Sabra harpagula* Esp. – H, *Watsonalla cultraria* F. – VL (B. Endel), *Thyatira batis* L. – H, *Habrosyne pyritoides* Hufn. – H, *Tethea or* D. et Sch. – H.
- Sphingidae:** *Sphinx pinastri* L. – H, *Laothoe populi* L. – H, *Macroglossum stellatarum* L. – H, *Hyles gallii* L. – H, *Deilephila porcellus* L. – H.
- Geometridae:** *Ligdia adustata* D. et Sch. – H, *Biston betularia* L. – H, *Peribatodes rhomboidaria* D. et Sch. – H, *Alcis bastelbelgeri* Hir. – H, *Ennomos erosaria* D. et Sch. – H, *Ennomos quercinaria* Hufn. – VL (B. Endel), *Selenia dentaria* F. – H, *Artiora evonymaria* D. et Sch. – H, *Hypoxystis pluviana* F. – H, *Gnophos furvata* D. et Sch. – H, *Crocalis elingaria* L. – H, *Plagodis dolabraria* L. – H, *Heliomatha glarea* D. et Sch. – H, *Macaria alternata* D. et Sch. – H, *Macaria liturata* Cl. – H, *Chiasma clathrata* L. – H, *Hemithea aestivaria* Hb. – H, *Chlorissa cloraria* Hb. – H, *Minoa murinata* S. – H, *Lampropteryx suffumata* D. et Sch. – H, *Cosmorrhoe ocellata* L. – H, *Perizoma blandiata* D. et Sch. – H, *Eupithecia virgaureata* Dbl. – H, *Pasiphila rectangulata* L. – H, *Scotopteryx bipunctaria* D. et Sch. – H, *Scotopteryx chenopodiata* L. – H, *Xanthorhoe designata* Hufn. – H, *Xanthorhoe quadrifasciata* Cl. – H, *Catarhoe cucullata* Hufn. – H, *Epirrhoe alternata* Müll. – H, *Camptogramma bilineatum* L. – H, *Cyclophora annularia* F. – H, *Cyclophora punctaria* L. – H, *Cyclophora linearia* Hb. – T (B. Endel), *Idaea muricata* Hufn. – H, *Idaea fuscovenosa* Gz. – H, *Idaea biselata* Hufn. – H, *Idaea pallidata* D. et Sch. – H, *Idaea aversata* L. – H, aj B (B. Endel), *Idaea deversaria* H. – S. – H, *Scopula immorata* Hb. – H, *Scopula ornata* Sc. – H, aj VL (B. Endel), VL *Scopula rubiginata* Hufn. – H, *Scopula narginepunctata* Gz. – H.
- Notodontidae:** *Clostera curtula* L. – H, *Clostera pigra* Hufn. – H, *Notodonta dromedarius* L. – H, *Notodonta ziczac* L. – H, *Pheosia gnoma* F. – H, *Pheosia tremula* Cl. – H, *Ptilodon capucina* L. – H, *Ptilodon cucullina* D. et Sch. – H.
- Erebidae:** *Lymantria monacha* L. – H, *Lymantria dispar* L. – H, *Lymantria monacha* L. – B (B. Endel), *Dicallomera fascelina* L. – H, *Lithosia quadra* L. – H, *Eilema griseola* Hb. – H, *Eilema lutarella* L. – H, *Eilema complanum* L. – H, *Miltochrista miniata* Forster – H, *Setina irorella* L. – H, B (B. Endel), *Amata phegea* L. – H, B, *Dysauxes ancilla* L. – H, *Spilosoma lutea* Hufn. – H, *Diacrisia sannio* L. – H, B, *Euplagia quadripunctaria* Poda – H, *Paracolax tristalis* F. – H, *Rivula sericealis* Sc. – H, *Phytometra viridaria* Cl. – VL (B. Endel), *Lygephila pastinum* Tr. – H, *Catocala sponsa* L. – H (B. Endel).
- Nolidae:** *Earias clorana* L. – H.
- Noctuidae:** *Abrostola asclepiadis* D. et Sch. – H, *Autographa gamma* L. – H, B, T, VL, *Calocasia coryli* L. – H, *Acronicta leporina* L. – H, *Subacronicta megacephala* D. et Sch. – J, *Craniophora ligustri* D. et Sch. – H, *Amphipyra pyramidea* L. – H, *Amphipyra tragopogonis* Cl. – H, *Eucarta virgo* Tr. – H, *Helicoverpa armigera* Hb. – H, *Hoplodrina octogenaria* Gz. – H, *Hoplodrina blanda* D. et Sch. – H, *Hoplodrina ambigua* D. et Sch. – H, *Trachea atriplicis* L. – H, *Auchmis detersa* Esp. – H, *Actinotia polyodon* Cl. – H, *Apamea monoglyphia* Hufn. – H, *Apamea oblonga* Haw. – H, *Ipimorpha subtusa* D. et Sch. – H, *Brachylomia viminalis* L. – H, *Cosmia trapezina* L. – H, *Lacanobia contigua* D. et Sch. – H, *Hada plebeja* L. – H, *Mythimna ferrago* F. – H, *Mythimna albipuncta* D. et Sch. – H, *Mythimna pallens* L. – H, *Ochropleura plecta* L. – H, *Agrotis exclamationis* L. – H, *Agrotis segetum* D. et Sch. – H, *Diarsia brunnea* D. et Sch. – H, *Noctua pronuba* L. – H, *Noctua janthina* D. et Sch. – H, *Xestia c-nigrum* L. – H, *Xestia baja* D. et Sch. – H, *Xestia sexstrigata* Haw. – H.

Záver

Zistených 272 druhov motýľov predstavuje celkom solídny počet na dané obdobie, navyše s veľmi horúcim a suchým priebehom počasia. Významnosť územia, ináč pomerne atakované ľudskými aktivitami (ťažba dreva, pastva, rekreačné aktivity), našťastie zatiaľ

v prijateľnej miere, sa prejavila vo výskyte pozoruhodnejších druhov, ktoré patria k teplomilným v dubovom výškovom stupni, napr. *Ypsolopha alpella*, *Carcina quercana*, *Zygaena ephialtes*, *Favonius quercus*, *Eurhodope rosella*, *Dysauxes ancilla*, *Catocala sponsa* a pod.

Za pozornosť stojí aj výskyt chránených resp. ohrozených druhov, napr. *Phengaris arion*, *Phengaris alcon*, ktoré boli zistené na viacerých lokalitách a majú na danom území prosperujúce populácie.

Hodno spomenúť aj niekoľko ďalších zaujímavých druhov hmyzu, ktoré sme počas TOP-u zaregistrovali, napr. z oblasti Bokšova chrobák fuzáč alpský *Rosalia alpina*, roháčik bukový *Sinodendron cylindricum* (F. Kuraj), roháč veľký *Lucanus cervus* z Humenca. Na lúkach nad Veľkou Lodinou to bola teplomilná modlivka zelená *Mantis religiosa*, a tiež kobylka hryzavá *Decticus verrucivorus*, na skalnato-lesostepnej stráni Humenca koník červenokrídly *Psophus stridulus*.

Literatúra

PASTORÁLIS G., KALIVODA H., PANIGAJ L. 2013: Zoznam motýľov (Lepidoptera) zistených na Slovensku. Folia faunistica Slovaca, 18 (2) 2013: 101–232.

HRUBÝ K., 1964: Prodnomus Lepidopter Slovenska. SAV, Bratislava, 962 pp.

PRIESKUM AVIFAUNY A CHIROPTEROFAUNY V MALEJ A VEĽKEJ LODINE A OKOLÍ V POHNIEZDNOM OBDOBÍ.

Miroslav Fulín - Východoslovenské múzeum Košice

Milan Olekšák - Správa NP Slovenský kras, Biely kaštieľ, Brzotín

Metodika

Na prieskum avifauny v pohniezdnom období (29. júl – 2. august) sme použili metódu odchyty vtákov do nárazových sietí. Použili sme 5 polové siete s priemerom ôk 16 mm. Siete boli exponované v krovitých zárastoch pod železničnou traťou na severnom okraji kosnej lúky. Odchytené jedince boli po determinácii označené krúžkom Slovenskej krúžkovacej centrálky a vypustené do voľnej prírody.

Ďalej sme vtáky zaznamenávali vizuálne a akusticky, cielene sme sa zamerali na dravce, kde sme použili metódu mapovania hniezdných teritórií a zamerali ich na loviskách.

Prieskum intravilánu sme realizovali pochôdzkou po komunikáciách v obci a zaznamenávali sme výskyty všetkých vtáčích druhov a jedincov. Ich miesto výskytu sme stotožnili s najbližším popisným číslom domu v obci. Presunom po obci sme dbali, aby jednotlivé vtáacie jedince neboli opakovane zaznamenané na inom mieste. Pri pochybnosti s určením alebo stanovením charakteru výskytu sme vchádzali do dvorov a potvrdili si údaj detailnejším sledovaním správania sa jedincov a vyhľadáváním hniezda.

Výsledky:

Celkom bolo zistených 47 druhov vtákov.

Zoznam faunistických pozorovaní:

Ružín pod mostom 31.7.2013: 5 hniezd *Delichon urbica*,

Ružín nad mostom 31.7.2013: 35 hniezd *Ardea cinerea*,

Ružín, elektráreň 31.7.2013: 1 pár *Hirundo rustica*,

Ružín, PD a okolie 31.7.2013: 1 ex. *Accipiter nisus*, 3 ex. *Buteo buteo*, 1 ex. *Corvus corax*, 5 ex. *Delichon urbica*, 1 ex. 4 ex. *Hirundo rustica*, 15 ex. *Motacilla alba*, 1 ex. *Parus ater*, 50 ex. *Passer domesticus*, 2 ex. *Pernis apivorus*, 6 ex. *Coccothraustes coccothraustes*,

Malá Lodina, intravilán 31.7.2013: 1 ex. *Phoenicurus ochruros*, 1 ex. *Muscicapa striata*, 2 ex. *Sitta europaea*

Veľká Lodina, intravilán 1.8.2013: 6 obsadených hniezd *Delichon urbica*, 19 párov *Hirundo rustica*, 1 ex., *Motacilla alba*, 1 ex., *Parus caeruleus*, 2 ex., *Parus major*, 10 hniezd *Passer domesticus* a 3 teritoriálne sa správajúce samce *Phoenicurus ochruros*.

Veľká Lodina, táborisko a okolie, 1.8.2013: 2 ex. *Aegithalos caudatus*, 1 ex. *Certhia familiaris*, 2 ex. *Phylloscopus collybita*, 2 ex. *Parus ater*, 2 ex. *Parus caeruleus*, 2 ex. *Parus major*, 2 ex. *Parus palustris*, 2 ex. *Muscicapa striata*, 2 ex. *Motacilla alba*, 1 ex. *Motacilla cinerea*, 1 ex. *Turdus merula*, 2 ex. *Turdus philomelos*, 1 ex. *Emberiza citrinella*, 5 ex. *Erithacus rubecula*, 10 ex. *Sylvia atricapilla*, 2 ex. *Sylvia curruca*, 2 ex. *Sylvia communis*, 1 ex. *Saxicola rubetra*, 1 ex. *Hippolais icterina*, 1 ex. *Prunella modularis*, 2 ex. *Lanius collurio*, 2 ex. *Carduelis chloris*, 2 ex. *Carduelis spinus*, 2 ex. *Carduelis carduelis*, 1 ex. *Serinus serinus*, 2 ex. *Passer montanus*, 2 ex. *Fringilla coelebs*, 2 ex. *Coccothraustes coccothraustes*, 1 ex. *Garrulus glandarius*, 2 ex. *Ardea cinerea*, 6 ex. *Anas platyrhynchos*, 2 ex. *Aquila chrysaetos*, 1 ex. *Aquila pomarina*, 1 ex. *Buteo buteo*, 1 ex. *Falco peregrinus*, 1 ex. *Picus canus*, 1 ex. *Dryocopus martius*, 2 ex. *Dendrocopos major*, 1 ex. *Dendrocopos minor*, 1 ex. *Columba palumbus*.

Tab. 1: Zoznam odchytených a označených jedincov na lokalite Veľká Lodina

Druh	30.7.	1.8.	2.8.	Spolu
Penica čiernohlavá/ <i>Sylvia atricapilla</i>	1	1	1	3
Penica hnedokrídla/ <i>Sylvia communis</i>	1		1	2
Penica popolavá/ <i>Sylvia curruca</i>	1			1
Červienka obyčajná/ <i>Erithacus rubecula</i>			1	1
Sýkorka veľká/ <i>Parus major</i>	3			3
Sedmohlások hájový/ <i>Hippolais icterina</i>			1	1
Prhľaviar červenkastý/ <i>Saxicola rubetra</i>			1	1
Vrchárka modrá/ <i>Prunella modularis</i>		1		1
Strakoš červenochrbtý/ <i>Lanius collurio</i>	3	1		4
Vrabc pol'ný/ <i>Passer montanus</i>	1			1
Spolu	10	3	5	18

Poznámky k výskytu vybraných druhov:

Okrem odchyty do nárazových sietí sme okružkovali aj štyri cca 7 dňové mláďatá v hniezde trasochvosta bieleho (*Motacilla alba*), hniezdo bolo umiestnené na ostrovčeku vývratu uprostred rieky. Tiež sme označili mláďatá lastovičky v hniezde v dome v obci Malá Lodina. K najzaujímavejším faunistickým údajov patrí aj inventarizácia početnosti kolónie volavky popolavej, v čase našej návštevy už väčšina hniezd bola opustená, vylietané juvenily sa pohybovali v korunách stromov. Zaujímavý bol aj výskyt páru orla skalného (*Aquila chrysaetos*), ktorý sa každodenne pohyboval na hrebeni od rezervácie Humenec smerom na Malú Lodinu.

Poznámky k intravilánovým druhom:

Cielene sme sa zamerali na zistenie početnosti lastovičkovitých v obciach. Prieskum zameraný na sčítanie hniezd sme v obci Malá Lodina uskutočnili dňa 29.7.2013. Dominantným druhom v obci podľa počtu aktívnych hniezd je belorítka obyčajná (*Delichon urbica*). Celkovo sme zaznamenali 69 aktívnych hniezd. Lastovičku obyčajnú (*Hirundo rustica*) sme v intraviláne obce zaznamenali v počte 6 párov. Nízky počet hniezd súvisí s tým, že zanikol pôvodný chov hospodárskych zvierat, a tým zanikli aj hniezdne možnosti pre lastovičku v maštaliach. V obci Veľká Lodina sme sčítanie hniezd vykonali 1.8.2013. Tu bol prekvapujúco nízky počet hniezd belorítky obyčajnej (*Delichon urbica*) v počte 6 hniezd. Počet hniezd lastovičky obyčajnej (*Hirundo rustica*) bol 19 párov, z toho však až 14 párov hniezdilo v dvore č.23. Toto hniezdne zoskupenie malo jedinou príčinu, aktívneho gazdu, kde v maštaliach a hospodárskych budovách priláhlých k objektu sa nachádzal chov ošípaných a hovädzieho dobytku. Vo väčšine hniezd lastovičiek boli už vyperené juvenilily.

Chiropterofauna

Pri realizácii večerného detektoringu v obci Malá Lodina sme dňa 31.7.2013 zaznamenali vylietavanie 22 exemplárov večernice malej (*Pipistellus pipistellus*) a 1 ex. večernice pozdnej (*Eptesicus serotinus*) z medzery v drevenom obložení fasády obecného úradu. Nad priestranstvom pred obecným úradom prelietali v tom čase vo výške 3 ex. raniaka hrdzavého (*Nyctalus noctula*) a pri moste cez rieku Hornád sme detektorom i vizuálne zachytili pohyb 5 ex. netopiera vodného (*Myotis daubentonii*). Pri hľadaní letných kolónií netopierov sme navštívili podkrovie kostola vo Veľkej Lodine. Na pôjde kostola sme zistili prítomnosť agregácie 38 jedincov netopiera brvitého (*Myotis emarginatus*) a 22 jedincov večernice pozdnej (*Eptesicus serotinus*). V kôlni pri dome č. 33, v susedstve kostola, sme zistili prítomnosť 1 ex. podkovára malého (*Rhinolophus hipposideros*). Na pôjde kostola v Malej Lodine bola v predchádzajúcom období urobená výmena strechy a upravené podkrovie. Tu sme netopiere, ale ani sekundárne pobytové znaky (trus či kadávery) po predchádzajúcom výskyte netopierov nenašli. Našu pozornosť zaujala aj staršia kamenná budova Bokšov, v priestore táboriska, kde na novovytvorenom pôjde nad prístavbou sa nachádzalo 28 ex. podkovára malého (*Rhinolophus hipposideros*).

Obrázok 10. Netopier brvitý v podkroví kostola vo Veľkej Lodine

Záver

Väčšina vtáčích druhov zistených na spracovanom území bola považovaná za prirodzené spoločenstvo tohto územia. K významnejším patrí zistenie a popísanie hniezdnej kolónie volavky popolavej v tejto časti územia a zistené letné úkryty a kolónie netopierov.

VÝSLEDKY Z ČINNOSTI SPELEOLOGICKEJ SEKCIE

Andrej Mock, UPJŠ Košice

Exkurzia do jaskýň v údolí Malý Ružínok.

Exkurzie sa zúčastnilo 38 záujemcov z tábora a Ing. Gajdoš z ML Košice s deťmi. Ráno 1.8.2013 sme sa autami presunuli od chaty Bokšov do ústia údolia Ružínok. Tu sme sa zásobili teoretickými poznatkami o okolí.

Z veľkej časti vápencové údolie Malý Ružínok s príľahlými svahmi a vrchom Sivec predstavuje samostatný krasový ostrov pohoria Čierna hora s najväčšou koncentráciou jaskýň. Podľa Zoznamu jaskýň Slovenskej republiky (Bella-Hlaváčová-Holúbek 2007) z celkového počtu jaskýň v Čiernej hore (60) je ich v Ružínskom krase 23 (Bella a kol. 2007) a sú mimoriadne nie len z pohľadu speleológa, aj archeológa (osídlené od paleolitu), paleontológa (nálezy kostí cicavcov žijúcich dnes v tundre či tajge) či biológa (zimoviská 10 druhov netopierov, salamandry a biotopy vzácných bezstavovcov. V ružínskom krase bol nedávno písaný nový druh mnohonôžky, *Mecogonopodium carpathicum* Mock et Tajovský, 2008, ktorý je pravdepodobne miestnym endemitom so vzťahmi k faune juhovýchodných Álp a vyskytuje sa v jaskyniach a sutinách, rovnako jaskynný chvostoskok *Neelus koseli* Kováč et Papáč, 2010, rozšírený vo východnej časti Západných Karpát. V neďalekom krase Bujanovských vrchov bol zas nájdený a opísaný roztoč *Neocoprozercon europaeus* Fend'a et Mašán, 2012, predstavujúci nový rod a druh a prvý nález zástupcu čeľade Coprozerconidae v celom Palearkte (dosiaľ sa čeľaď pokladala za severoamerickú). Okrem toho v jaskyniach Čiernej hory boli nedávno doložené ďalšie vzácne druhy článkonožcov (napr. pavúky, chvostoskoky, štúrovka a pod.). O poznanie miestnych jaskýň a ich hodnôt sa v minulosti zaslúžili napr. Samuel Roth, Vladimír Bárta, Anton Droppa, Mikuláš Erdős a súčasná generácia jaskyniarov a biológov.

Pri vstupe do údolia nás zaujímavými spomienkami zahrnuli p. Rudolf Amrein, ktorý tu slúžil ako vojak základnej služby (na mieste dnešných stajní v ovčine stáli kasárne) a pán Ing. Gajdoš, ktorý sa narodil a detstvo prežil v dnes zatopenej obci Ružín. Dnešný jelšový porast pri potoku v ústí údolia boli v jeho detstve (70-roky) ešte pasienky. Vyrazili sme asfaltovou cestou hore údolím (asi v strede údolia po ľavej strane sa vypína mohutné skalné bralo s malými jaskynkami a reliktným porastom borovice lesnej na vrchole), potom úzkym chodníčkom cez čarovný les s pralesnými úsekmi v NPR Vozárska (bučiny s jedľou a tisom) k jaskyniam, ktoré sa nachádzajú prevažne v ľavom svahu v závere údolia.

V rámci exkurzie sme navštívili najpriestrannejšiu Veľkú ružínsku jaskyňu, jej vodorovná zužujúca sa chodba meria 111 m, pod ňou ležiaca Malú kvapľovú jaskyňu (37 m), ktorá má zaujímavo modelované stropy pôsobením povrchového toku v minulosti. Pomerne náročný výstup k jaskyniam preriedil rady záujemcov o ďalšie dve jaskyne a to Antonovu (70 m), ktorá má pri vstupe zaujímavý skalný most ako torzo zrúteného stropu a je peknou ukážkou zväčšovania podzemných priestorov mrazovým zvetrávaním stien a Netopieriu jaskyňu (36 m), ktorá má 2 vstupy a 2 paralelné pomerne úzke chodby vedúce tesne pod povrch skalného masívu, o čom svedčia prerastajúce korene stromov. Tieto dve jaskyne sú o niečo nižšie

položené, v krátkom bočnom údolí s nádhernými sutinovými biotopmi. Údolie sa pripája k Malému ružínku pri vyvierajúcej rovnomenného potoka.

Jaskyne v navštívenom období sú pomerne suché, bez netopierov a vzácnejšia fauna je rozptýlená a ukrytá v sedimentoch, na stenách sme ale mali možnosť pozorovať zástupcov tzv. parietálnej fauny, ktoré využívajú jaskyne dočasne (zima a leto). Cestou údolím sme diskutovali o rôznych problémoch súvisiacich s účinnou ochranou prírody, hľadaním rovnováhy medzi ochranou, rekreačným a hospodárskym využitím lesov. Príroda v Ružínskome kráse patrí k najcennejším a najzachovalejším v Pohornádi. Aj tu ale vidno cítiť zvyšovanie antropogénneho tlaku (intenzívna ťažba dreva vo Veľkom Ružínku a pod.).

Jaskyne človeka lákajú od nepamäti, aj dnes sú pre nás zdrojom zážitkov ale i nesmierne cennými zdrojmi poznania o vývoji prírody v štvrtohorách. Vstupovali sme do nich a bázňou a zaťatými baterkami, vystupovali sme s rozžiarenými očami.

VÝSLEDKY ČINNOSTI HERPETOLOGICKEJ SEKCIE

Ing. Jiří Haleš

Herpetologické průzkumy přinášejí uprostřed léta chudé výsledky, neodpovídající vynaloženému úsilí, a jsou spíše dílem náhody, než odborné schopnosti. V době konání navíc panovalo extrémně horké a suché počasí, jen jednou přerušené mírným deštěm. Za těchto nepříznivých okolností jsem hned v úvodu vyzval účastníky ostatních odborných sekcí, aby náhodná setkání s herpetofaunou zaznamenávali k sumarizaci u mne. Krajina převážně zalesněná a monotónní strojově kosené či spásané louky nabízela pro plazy jen málo vhodných stanovišť, jediný zajímavý biokoridor bylo řečiště Hornádu a místy násep či zářez železniční trati. Vyhledávacího herpetoprůzkumu se nepravdělně zúčastňovali P. Major (který během týdne odcestoval k jihu), Richard Korim, Maxmilián a Mikuláš Martan, Květa Vojkovská, Jana Váchová a Monika Vlčková. Po zkušenostech, že se za celý den terénního průzkumu nenašlo případně vůbec nic, většina členů sekce postupně odpadla a přešla k jiným specializacím.

Výsledky průzkumů v sekci – dominantní druh oblasti je *Natrix tessellata* v řece a okolí; *Podarcis muralis* vzácně na skalních výspách a zejména vyzdívkách podél přehradních nádrží, *Natrix natrix* (kolem železniční trati), *Bufo bufo* i přímo v táboře a přejeté na silnicích, *Bombina variegata* zejména v kalužích příkopu podél železniční trati.

Hlášení ostatních účastníků tábora: *Salamandra salamandra* (Maria pramen), *Vipera berus* ve vyšších polohách, *Coronella austriaca* (nález na úpatí Humence), *Anguis fragilis* (železniční stanice Malá Lodina), z Bokšova hlášeny hlasy *Bufo viridis* a z vyšších poloh pozorování *Zootoca vivipara*; podle poněkud nejistého hlášení a lokalizace také *Rana temporaria*.

Poptávací průzkum: lesníci hlásí korytnačny v přehradní nádrži – pravděpodobně výsadek nepůvodní nežádoucí *Trachemys scripta*. Laci Beňko z Malé Lodiny hlásí 20 let staré ojedinělé pozorování *Zamenis longissimus* při stavbě garáže (cca 20 roků) - popis spolehlivý. Hlášení z pozdější doby však žádné zaznamenáno nebylo.

Setkání se třemi houbaři na louce nad Ružínem: chodí tu už 30 roků a ještě nikdy neviděli hada, nebo ještěrku.

Osvěta: Po dohodě se starostkou Malé Lodiny a vedením VTOP se uskutečnilo setkání s obyvateli obou Lodin s tematikou „Poznej a chraň naše plazy“ - výklad, video, živé ukázky. Účast cca 35 občanů. Paní starostka, původně hrdá na svůj vrozený neodstranitelný štítivý odpor k hadům, byla při té příležitosti vyléčena ze své serpentofobie.

Psychometrická pozorování: Ve srovnání s jinými slovenskými lokalitami (např. Rejdovou, kde byl loňský VTOP, a první herpetonález byla utlučená užovka hladká, prohlášená za zmiji), byl vztah většiny obyvatelů Lodin k plazům nezvykle příznivý a kultivovaný. Obyvatel domku pod žel. stanicí Ružin mi ukázal místo na cestě od jeho domku ke stanici, kde často potkává zmiji, a nevádí mu to, ačkoliv zahrádka jeho rodiny s malými dětmi je jen asi 25 m odtud. Neměl jsem to štěstí se s ní setkat a druh ověřit, ale popis byl přesný. Při výše zmíněném přednáškovém setkání se přítomní občané většinou po případných krátkých rozpacích s potěšením mazlili a fotografovali s naším demonstračním hroznýšem. Opět se potvrdilo, že nejúčinnější osvětový prostředek při potlačování pověr a předsudků je možnost blízkého setkání se živou ukázkou.

Závěr VSTOPu: Při závěrečném shromáždění účastníků, vedení tábora a hostujících hodnostářů, konstatovala starostka M.L., že tábor přinesl nové poznatky o bohatství zdejší přírody, ale navíc od základu změnil a vyléčil její chorobný strach z hadů, za což jsem od ní obdržel zvláštní dar – tekutinu v ozdobné láhvi s nápisem „Bokšovský topelec“. Druh tekutiny uvnitř bude prozkoumán při příležitosti mých blížících se narozenin.

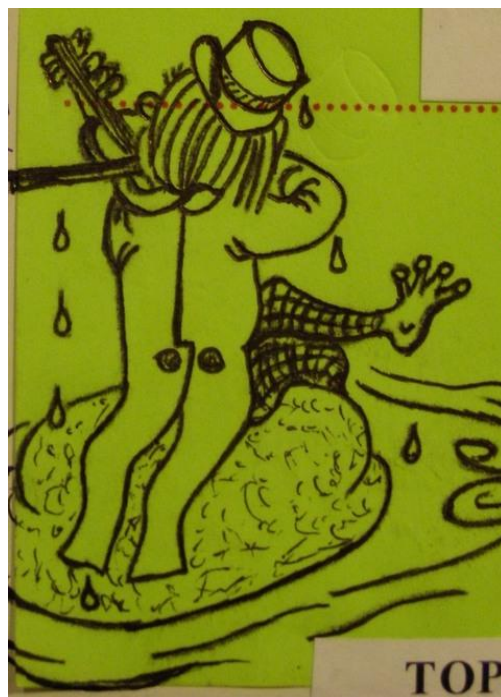
VÝSLEDKY ČINNOSTI SEKCE PRAKTICKEJ OCHRANY PŘÍRODY

Daniel Nižňanský

Sekcia praktickej ochrany prírody na TOPe 2013 už tradične pracovala pod vedením Dana Nižňanského. V spolupráci so zamestnancami Mestských lesov Košice sa na činnosti sekcie podieľala najmä mladšia skupina návštevníkov TOPu.

Sekcia praktickej ochrany prírody tak, ako po minulé roky, aj počas TOPu 2013 po sebe v teréne navštívenej oblasti zanechala viditeľné výsledky. Tradičnou činnosťou sekcie na TOPoch býva čistenie miestneho potoka. Tohtoročný "potok" pre nás predstavovala rieka Hornád pretekajúca len pár metrov od samotného táboriska. Čistiaca činnosť bola zameraná na okolie zdržiavacej nádrže, ktorá sa nachádzala približne dva kilometre od táboriska v smere proti prúdu toku rieky. Odstraňovaný odpad pozostával väčšinou z naplavenín no takisto z načierno vyvezeného odpadu. Podarilo sa nám naplniť približne dvadsať vriec, ktoré boli následne odvezené. Členovia sekcie následne splavili Hornád až ku táborisku na často preťažených nafukovacích člnoch a všetkom možnom, čo sa udržalo na hladine.

Ďalším významným počinom sekcie bola pomoc pri kontrole stĺpov označujúcich hranice jednotlivých chránených oblastí. Na týchto boli podľa aktuálneho stavu vymenené nečitateľné tabule prípadne ak bol ich stav až natoľko zlý boli vymenené kompletne aj so stĺpmi. Niekoľko tabúl bolo takisto osadených úplne nanovo. Považujem za potrebné vyzdvihnúť skutočnosť, že počas tejto činnosti sa spustil pomerne silný dážď no členovia sekcie osádzanie aj napriek tomu dokončili.

P.S. – pri čistení toku Hornádu, členovia sekcie niekoľkokrát, vždy nezávisle na sebe pozorovali záhadnú postavu. Táto posedávala tu na ľavom, tu na pravom brehu rieky alebo na kameňoch vyčnievajúcich z jej toku. Ďalej pozorujúci uvádzajú, že z postavy vyžarovala evidentná spokojnosť s ich konaním a niektorí uviedli, že začuli ako sa nad vodnou hladinou nesú clivé ale optimistické tóny huslí. Pred spracovaním tejto správy bol vytvorený priložený „identikit“ pozorovanej postavy. Preskúmaním všetkých informácií a súvislostí sme v sekcii došli k záveru, že sa jedná o tajomstvami a legendami opradeného „bokšovského Topelca“ . Jeho existenciu považujeme týmto za preukázanú!! Je to taký istý fenomén, akým je Yeti, Olgoj Chorchoj, tvor z Loch Ness alebo Mokelle Mbembe. O existencii Bokšovského Topelca teda môžeme diskutovať, polemizovať, pochybovať či dokonca v neho neveriť, ale to je to jediné, čo s tým môžeme robiť.

Miestnej samospráve dotknutých obcí Malá a Veľká Lodina, ako aj Správe povodia Hornádu organizátori TOPu 2013 odporúčajú vyhlásiť Bokšovského Topelca za ohrozený druh, celoročne ho hájiť a vytvárať mu v intravilánoch ako aj extravilánoch obcí tie najlepšie podmienky na jeho zachovanie pre ďalšie generácie... ☺

ČINNOSŤ REZBÁRSKEJ SEKCIE

Ani na tohtoročnom tábore nechýbala rezbárska sekcia pod vedením manželov Novákovcov. Každý podvečer sa nádejní rezbári rôzneho veku stretávali, aby za asistencie vedúceho vytvorili z kúska dreva lyžičky či varešky. Práca s ostrými nástrojmi sa zaobišla bez väčších zranení a tak na konci tábora sa účastníci rezbárskej sekcie pochválili svojími výtvormi, ktoré hneď vyskúšali aj pri jedení záverečného gulášu.

ČINNOSŤ DETSKEJ SEKCIE

Tento rok sa o „táborové deti“ postarali lesný pedagógovia z Mestských lesov. Počas dvoch dní deti sa naučili spoznávať rastlinky a dreviny okolo seba hravou formou. S veľkým očakávaním sa vrhli do aktivity lesný „feisbúk“, ktorej výsledkom boli krásne tváre nakreslené po stromoch buka. Decká sa nebáli ani rôznych potvoriek, ktoré spolu s Oľgou Skácelovou mohli chytať do sieti a určovať podľa určovacích kľúčov. Keďže horúce letné počasie priam lákalo namočiť sa tak väčšina z našich najmenších sa zapojila aj do zberu odpadkov okolo Hornádu, pričom sa každú chvíľu mohli osviežiť v jeho chladných vodách. Spestrením programu boli aj ukážke práce so psíkmi, o ktoré sa postarali členovia rodiny Novákových.

ZAMYSLENIE NA ZÁVER

kpt.v.v. Ing. Jan Voral

Na TOPe 2013 nebola síce zriadená žiadna „Vojenskohistorická sekcia“, ale vďaka nápadu priateľov z ČSOP na históriu predsa len došlo. V roku 1919 sa v oblasti okolo Košíc viedli boje za oslobodenie Slovenska. V týchto bojoch zomierali Slovenskí a Českí vojaci, za práve vznikajúcu ČESKOSLOVENSKÚ REPUBLIKU. Skupina záujemcov z radov účastníkov TOPu sa vybrala do obce Košická Belá. Tu, na miestnom cintoríne sa nachádza hromadný hrob 21 vojakov.

Hrob sme na cintoríne v Košickej Belej našli za pomoci rád od miestnych obyvateľov pomerne ľahko. Obyvatelia obce evidentne majú toto pietne miesto v svojom povedomí a starajú sa o neho, čo je veľmi chvályhodné. S našou malou skupinkou sme hrob, ako aj jeho okolie očistili od starých vencov, kvetín a sviečok. Potom sme vykonali v mene účastníkov TOPu akt polozenia kytice a krátku chvíľu sme postáli v tichom zamyslení. Zástupca Českého svazu ochránců přírody Milan Orálek krátko porozprával o ochote našich predkov, za niektoré ideály naozaj bojovať a možno aj položiť život. S históriou oslobodzovania Slovenska v rokoch 1918 – 1919 stručne oboznámil zúčastnených kpt. v.v. Ing. Jan Voral.

Na krížiku vztýčenom nad hromadným hrobom čítame tento nápis : „ZDE ODPOČÍVÁ 21 VOJÍNŮ ČSL.STŘ.PL. ČÍS.30 des. Roman Semerák, voj.Josef Barna, Stanislav Blažek, Jan Kovář, Jozef Šponar, Vratislav Málek, Karel Lisický. Totožnost dalších 12 vojinů jest neznáma ! Zahynuli v bojích 18.6.1919 za osvobození Slovenska. Budiž navždy zachována čest památce těchto hrdinů. „

Nezabudnime... !!!

Práca v zoológickej sekcii

Úvodná exkurzia

Práca rezbárskej sekcie

Košická Belá – hromadný hrob z I. svetovej vojny

SPONZORI
XXXVII. VÝCHODOSLOVENSKÉHO TÁBORA OCHRANCOV PRÍRODY

AQUING s.r.o. Košice

projektovanie vodohospodárskych a hydrotechnických stavieb, geodetické práce a vykonávanie inžinierskej činnosti na zabezpečenie územného a stavebného povolenia

ABCOM Košice s.r.o

Predaj, servis výpočtovej a kancelárskej techniky. Predaj, servis a prenájom zariadení pre veľkoplošnú projekciu obrazu

Bokšov Lodina

Ubytovacie a stravovacie služby

Kurek Matúš

Margicin Martin

Mesto Košice

Mestské lesy Košice, a.s

Poslaním podniku je zachovanie a zveľaďovanie lesného majetku mesta Košice pri rešpektovaní zásad trvalo udržateľného hospodárenia.

NOTES Betliar a.s.

Výroba kancelárskych, školských a papierenských výrobkov.

OMNI MARKET Zlatá Idka

Výroba chleba a pečiva a pekárenských výrobkov

SHP Slavošovce, a.s.

výrobca papiera a papierových obrúskov, je významným zamestnávateľom na Gemeri.

SHP Slavošovce s najväčším výrobcom bielych, farebných a vzorovaných papierových obrúskov na Slovensku. Svoje výrobky vyváža do celej Európy

SVP š.p. OZ Košice

Zabezpečuje starostlivosť o vodné toky a na nich vybudovaný hmotný investičný majetok, stará sa o kvantitu a kvalitu povrchových a podzemných vôd. Časť činností Slovenského vodohospodárskeho podniku má charakter výkonov vo verejnom záujme – je to predovšetkým protipovodňová ochrana a vytváranie plavebných podmienok

Rakuščinec Tomáš

Sponzori, ktorí si neželajú byť menovaní

Ďakujeme.